

College van burgemeester en wethouders

Vergadering van : 9 juli 2024
Gemeente Hardinxveld-Giessendam
Zaaknummer :

Minima Effecten Rapportage 2024 - Informatienota

Samenstelling:

Geachte raadsleden,

De Gemeenschappelijke Regeling Sociaal (verder GR Sociaal) heeft het Nibud de opdracht gegeven voor een Minima-effectrapportage voor 2024. Met dit onderzoek wil de GR Sociaal inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid in combinatie met landelijk beleid. In deze rapportage wordt de centrale vraag beantwoord:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de Drechtsteden, uitgaande van het beleid voor 2024?

De Minima-effectenrapportage (MER) is al eerder uitgevoerd. De laatste keer was in 2022. Dit is de eerste MER die meer inzicht geeft in de effecten van de keuzes die u vorig jaar heeft gemaakt bij de herijking van het minimabeleid (Bijlage 2 biedt een overzicht van de wijzigingen van het minimabeleid per 1 januari 2023). In deze raadsinformatiebrief wordt u geïnformeerd over de resultaten van dit onderzoek.

Conclusies

Ons beleid sluit goed aan, maar de huishoudens met een laag inkomen hebben weinig bestedingsmarge en blijven kwetsbaar. We hebben de afgelopen tijd in de regio gewerkt aan een stevig, stabiel en solide beleid waardoor we structureel verbeteringen zien bij de huishoudens. Dit is zichtbaar in de resultaten van de MER. Echter zijn de berekeningen van de bestedingsruimte van de voorbeeldhuishoudens in het onderzoek gebaseerd op een drietal voorwaarden.

1. Men moet zeer goed met geld kunnen omgaan;
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft;
3. Men moet niet of zeer beperkt te maken hebben met persoonlijk onvermijdbare uitgaven.

De conclusies van de MER2024 moeten met die voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen.

Het is realistisch ervan uit te gaan dat een deel van de minimahuishoudens in de Drechtstedengemeenten niet voldoen aan de voorwaarden waarmee de berekeningen in dit onderzoek zijn gemaakt. Bovendien is bekend dat lang niet alle huishoudens aan het voorbeeldhuishouden qua inkomsten en uitgaven voldoen. We weten immers dat dagelijkse zorgen om geld en de stress die dat met zich meebrengt veel invloed heeft op het denk- en doenvermogen van mensen (WRR,2017).¹ Ook zijn er minimahuishoudens met onvermijdbare hoge lasten. Het tweede rapport van Commissie Sociaal Minimum; 'Een zeker bestaan'², noemt hiervoor vier meest voorkomende voorbeelden:

- **Huishoudens zonder sociale huurwoning.** Mensen die niet in een sociale huurwoning wonen betalen mogelijk een (aanzienlijk) hogere huurprijs in de particuliere sector.
- **Huishoudens met hoge energiekosten,** bijvoorbeeld door slechte isolatie. Naar schatting waren in 2021 ongeveer 1,5 miljoen woningen in Nederland slecht geïsoleerd. 11 procent van de sociale huurwoningen was in 2021 slecht geïsoleerd. Daarmee leven ongeveer 200 duizend huishoudens in een slecht geïsoleerde sociale huurwoning.

¹ WRR-rapport: Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid (2017)

² Rapport twee Commissie sociaal minimum: Een zeker bestaan, naar een toekomst bestendig stelsel van het sociaal minimum

- **Huishoudens met hoge zorgkosten**, bijvoorbeeld door ingrijpende chronische ziekte of niet-gedekte zorgbehoeften. Bepaalde behandelingen in het basispakket van de zorgverzekering zijn aan een maximum gebonden, waardoor ook verzekerden soms aanvullende zorgkosten moeten maken. Dit gaat ook over indirecte zorgkosten die een zorgverzekering niet dekt.
- **Huishoudens met werk gerelateerde kosten**. Voorbeelden hiervan zijn mensen met hoge werk gerelateerde vervoerskosten.

Daarnaast blijft er grote onzekerheid over het verloop van alle prijzen en koopkrachtreparaties in de komende jaren. Het Nibud waarschuwt dat we nog steeds uit het gat van 2022 aan het klimmen zijn. De verhogingen van uitkeringen en het minimumloon garanderen nog niet voor iedereen een aanvaardbaar bestaansminimum.³

In de Minima-effectenrapportage 2024 (MER 2024) zien we dat bijna alle onderzochte huishoudtypen in de Drechtsteden de maandbegroting rond krijgen en dat zij er allemaal goed op vooruit gaan ten opzichte van 2022. Dit is enerzijds het gevolg van landelijke maatregelen, zoals de verhoging van het minimumloon (en de daaraan gekoppelde uitkeringen) en de verhoging van toeslagen. En anderzijds is dit het gevolg van het geldende minimabeleid en de herijking van dit beleid lokaal in 2022.

- **De Drechtstedengemeenten kennen een ruime regeling voor gezinnen met kinderen**, waaronder het SMS-Kinderfonds en in Dordrecht de Dordtpas. Ook wordt de eigen bijdrage voor de kinderopvang van huishoudens met recht op kinderopvangtoeslag vergoed (met uitzondering van de gemeente Hardinxveld-Giessendam).
- **Alleenstaande ouders hebben een hogere bestedingsruimte dan (echt)paren met kinderen**. Dit komt omdat deze laatste groep de kosten voor twee volwassenen moet dragen, terwijl het inkomen in verhouding lager ligt.
- **Het (echt)paar met twee oudere kinderen heeft een lage bestedingsruimte** vanwege de bijkomende hogere kosten voor oudere kinderen tegenover die voor jongere kinderen. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen.
- **Voor huishoudens zonder kinderen zijn er weinig specifieke regelingen**. Daardoor is ook de bestedingsruimte bij alleenstaanden onder de AOW-leeftijd relatief laag (maar wel positief).
- **Alleen het (echt)paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen komt in bijna alle gemeenten tekort**. Uitzonderingen zijn Dordrecht en Zwijndrecht, waar gerekend is met de Dordtpas en het Sport- en cultuurfonds 18+. Maar ook in deze gemeenten is de bestedingsruimte laag.
- **Ouderen kunnen goed rondkomen**; dit komt door de hoogte van de AOW-uitkering. Voor een alleenstaande is deze bijna € 250 hoger dan een bijstandsuitkering.

Er blijven drie huishoudtypen die de maandbegroting niet of nauwelijks rond krijgen.

Een (echt)paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen met een bijstandsuitkering heeft in bijna alle onderzochte gemeenten met tekorten te maken, variërend van € 3 tot € 11 per maand. In Dordrecht en Zwijndrecht zijn de saldi positief, maar alsnog laag (Dordrecht € 8 en Zwijndrecht € 39). Dit komt doordat rekening is gehouden met vergoedingen vanuit de Dordtpas en het Sport- en Cultuurfonds 18+.

- Zowel landelijk als regionaal zijn er weinig tegemoetkomingen voor huishoudens zonder kinderen.
- Een andere oorzaak van de tekorten ligt in het feit dat een (echt)paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. Deze kosten worden niet gecompenseerd door de hogere bijstandsnorm voor een paar, ten opzichte van de norm voor een alleenstaande (ouder).

Ook het (echt)paar met twee oudere kinderen (14 en 16) heeft op elk inkomensniveau een positief saldo. Echter gaat dit om een klein bedrag dat op bijstandsniveau varieert van € 15 tot € 35 (Zwijndrecht € 76). Dat maakt dit huishoudtype kwetsbaar.

- Dit komt doordat dit huishouden de kosten van twee volwassenen moet dragen met daar bovenop de kosten voor twee oudere kinderen. Bovendien weten we dat er bij dit typ huishoudens sneller onverwachte uitgaven kunnen zijn.

Een alleenstaande op bijstandsniveau heeft, nadat alle uitgaven uit zowel het basispakket als het pakket voor sociale participatie zijn gedaan, een positief saldo tussen de € 34 en € 44 (Zwijndrecht € 59).

- Als er sprake is van persoonlijk onvermijdbare uitgaven (een hogere huur, een energie onzuinige woning, etc.) dan zal dit al snel leiden tot een tekort.
- Voor huishoudens zonder kinderen kent het beleid weinig tegemoetkomingen, los van de kwijtschelding van lokale lasten en de collectieve zorgverzekering

³ Koopkracht verbetert voor bijna alle huishoudens | Nibud

Het Persoonlijk Minima Budget (PMB) maakt het verschil voor de huishoudtypes die dit het hardste nodig hebben. Door het PMB, specifiek bedoeld voor inwoners die geen zicht hebben op inkomensverbetering, wordt de bestedingsruimte verruimd met een jaarbedrag van 35 tot 45 procent van de (maandelijkse) bijstandsnorm (zie bijlage 2).

- **Paren zonder kinderen** op bijstandsniveau gaan naar een positief saldo, als er ook recht is op het PMB. Van € 47 in Hardinxveld-Giessendam tot € 100 in Zwijndrecht.
- **Voor ouders met kinderen** wordt het PMB in de meeste Drechtsteden gemeenten verhoogd met € 100. Hiermee komt de bestedingsruimte voor (echt)paren met oudere kinderen in alle gemeenten uit tussen de € 85 (Sliedrecht) en € 146 (Zwijndrecht). In Hardinxveld-Giessendam, waar geen extra bedrag beschikbaar is voor huishoudens met kinderen (extra bijdrage kinderopvangtoeslag), wordt de bestedingsruimte per maand inclusief PMB € 73.
- **Alleenstaanden** die op bijstandsniveau ook met een kleine vrije bestedingsruimte te maken hadden komen inclusief PMB uit op een saldo van rond de € 80 (Zwijndrecht € 102).

Het merendeel van de Drechtstedengemeenten hebben met een verruiming van de doelgroep en verhoging van het PMB extra financiële ondersteuning willen geven aan de huishoudens die dit nodig hadden. In de MER2024 zien we terug dat dit gewenste resultaat is bereikt. Dit is ook terug te zien in een stijging van het gebruik van ongeveer 10% en ongeveer 40% stijging van de uitgaven (zie voor meer informatie de jaarrekening van de GR Sociaal). Gezien de koopkrachtontwikkelingen is de verwachting dat het gebruik van het PMB de aankomende jaren verder zal stijgen.

Aanbevelingen

In het rapport geeft het Nibud een aantal aanbevelingen om het voor huishoudens makkelijker te maken aan de eerder genoemde drie voorwaarden te voldoen.

Deze aanbevelingen kunnen regionaal en/of lokaal worden uitgevoerd.

- **Stimuleer goed financieel beheer** door cursussen of begeleiding te organiseren voor de huishoudens die dit nodig hebben.
- **Verminder niet-gebruik regelingen**, bijvoorbeeld door gerichte communicatie te stimuleren met hulp van verschillende lokale organisaties. En zorg voor eenvoudige procedures met betrekking tot toekenning, bijvoorbeeld door aanvragen te combineren. Het niet-gebruik is vooral groot onder werkenden. Dat versterkt de armoedeval.
- **Help energie- en woonlasten verlagen.** Het Nibud adviseert om de mogelijkheid van bijzondere bijstand open te houden voor die huishoudens die vanwege een slecht geïsoleerde woning moeite hebben met rondkomen, of een bovengemiddeld hoog noodzakelijk elektriciteitsverbruik, bijvoorbeeld als gevolg van een medische aandoening of een energie-onzuinige woning.
- **Breng duidelijk de voordelen van de collectieve zorgverzekering onder de aandacht en zorg dat zij het 'juiste' pakket kiezen.** Steeds vaker ontvangen belangengroeperingen signalen dat huishoudens zorg mijden, zodat zij hun eigen risico niet hoeven aan te spreken. Deelnemers aan de collectieve verzekering krijgen een uitgebreid pakket aan medische kosten vergoed. Door deze uitgebreide verzekering zal het beroep op de bijzondere bijstand lager zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings)kosten van de GR Sociaal.
- **Onderzoek de mogelijkheid om sociale participatie voor volwassenen te vergoeden.** Voor volwassenen kent de gemeente geen tegemoetkoming voor sportieve of culturele activiteiten. Sociale participatie voor volwassenen is belangrijk. Sociale uitsluiting kan zo worden tegengegaan, wat de kansen op de arbeidsmarkt zou kunnen vergroten.
- **Stimuleer (echt)paren met oudere kinderen bij het verhogen van hun inkomen** door inkomensondersteunende regelingen voor gezinnen met (oudere) kinderen actief onder de aandacht te brengen. En het begeleiden naar werk van tenminste één van beide partners een belangrijke stap op weg uit de armoede.
- **Maak een gedegen afweging tussen een goed uitvoerbaar minimabeleid en het voorkómen van een armoedeval.** Door regelingen getrapt af te bouwen kunnen soms armoedevallen voorkomen worden. Echter, een dergelijke constructie is voor de uitvoering vaak ingewikkelder en voor inwoners niet altijd gemakkelijk te begrijpen. Dit laatste kan leiden tot niet-gebruik, en juist bij een ruimhartige regeling als het SMS-Kinderfonds is het voorkómen van niet-gebruik van belang.

Hoe gaan we hiermee verder?

Zowel regionaal als lokaal zijn er al activiteiten in lijn met deze aanbevelingen. De GR Sociaal heeft binnen de opgave bestaanszekerheid versterken de volgende doelstellingen:

1. Wij zetten ons samen met lokale partners in om financiële problematiek bij de inwoners van de Drechtsteden te voorkomen;
2. Wij bieden hulp bij bestaanszekerheid vraagstukken;
3. We werken aan duurzame financiële stabiliteit en perspectief voor inwoners die dat nodig hebben.

Binnen deze doelstellingen dragen de volgende activiteiten specifiek bij aan de eerdergenoemde aanbevelingen in het rapport:

- **Het bevorderen van het gebruik van beschikbare regelingen.**
De berekening van de bestedingsruimte in het onderzoek is gebaseerd op het daadwerkelijk gebruik van de inkomensondersteuning waar men recht op heeft. Het niet-gebruik van regelingen is echter groot. Om die reden zet de GR Sociaal de bestaanszekerheidscheck in. Alle inwoners met een uitkering krijgen een gesprek. In dat gesprek staan twee vragen centraal. Maakt de inwoner gebruik van de regelingen waar het recht op heeft. Zo niet, dan wordt de inwoner geïnformeerd, wordt advies gegeven en waar nodig worden regelingen binnen de GR Sociaal direct aangevraagd. Daarnaast wordt gekeken naar brede vraagstukken van bestaanszekerheid (beschikt de inwoner over een woning met basiscondities, is er toegang tot gezondheidszorg, is er sprake van een veilige omgeving en/of is er de mogelijkheid om te werken en is er een bestendig toekomstperspectief). Als één van deze pijlers nog niet (voldoende) op orde is wordt verbinding gelegd met de juiste personen en/of organisaties in de keten. De consultant of de collega van het wijkteam (afhankelijk van de gemaakte lokale afspraken) initieert en monitort de bredere hulpvraag.
- **De zichtbaarheid en het bereik van de Sociale Dienst voor inwoners vergroten**
Er is veel onbekendheid over bepaalde regelingen of deze worden als complex ervaren. Met de campagne 'Samen begint hier' willen we de schaamte rondom geldzorgen en geldvragen verkleinen en de dienstverlening van de opgave Bestaanszekerheid zichtbaarder en dichterbij de inwoner aanbieden.⁴ Tot nu toe is met name het aantal vertoningen, inwoners die een dusdanige tijd naar het bericht kijken, en de hoeveelheid websitebezoekers zijn positief. Ook zien we interactie op de website Samenbeginhier.nl. Inwoners klikken door naar contact opnemen, meer informatie, aanvraagformulieren en Geldfit. Om een verband te leggen tussen de campagne en het aantal aanvragen schuldhelpverlening en miniregelingen is het nog te vroeg. De resultaten van de campagne zijn bijgevoegd in bijlage 3.
- **Budgetcoaching**
Hoewel begeleiding en nazorg niet alle oorzaken van financiële problematiek kunnen voorkomen, dragen ze bij door maatgerichte ondersteuning te bieden. Budgetcoaching kan worden ingezet na afloop van een schuldregeling, maar is ook een laagdrempelige dienstverlening die bijvoorbeeld kan worden ingezet voor jongeren om controle over hun financiën te krijgen en financiële vaardigheden te leren.
- **Project 'geldzorgen op de werkvloer'.**
Het niet gebruik van regelingen onder werknemers is groot en 55% van de werknemers heeft geldzorgen (Deloitte). GR Sociaal ondersteunt werkgevers om hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen in het signaleren van geldzorgen bij werknemers en het ondersteunen van deze werknemers. De focus binnen dit project ligt op drie zaken: bewustwording bij werkgevers, het aanleren van gesprekstechnieken om geldzorgen bespreekbaar te maken en ondersteuning bieden door middel van informatiemateriaal voor werkgever en werknemer. Daarvoor is ook het contactpunt Geldzorgen op de werkvloer opgericht zodat er eenvoudig en laagdrempelig contact gezocht kan worden.⁵
- **Collectieve zorgverzekering**
Er is een verlenging van het contract afgesproken tot 2028 voor de collectieve verzekering met zorgverzekeraar VGZ. Ook is afgesproken dat VGZ en GR sociaal domein in 2024 samen komen tot een uitwerking van een innovatie agenda met een plan van uitvoering 2024-2028. Deze zal gericht zijn op een optimale begeleiding bij de keuze van het collectieve pakket en leefstijl bevorderende interventies. De aanbevelingen van het Nibud worden hierbij meegenomen.
- **Verder onderzoek doen**

⁴ Samen begint hier.

⁵ <https://www.socialedienstrechtsteden.nl/geldzorgenopdewerkvloer>

De komende periode zullen we nader onderzoek doen naar de vraagstukken waar huishoudens in deze regio tegen aanlopen (denk aan meer inzicht in energie en woonlasten, inzicht in sociale huur, 'scheefwonen' en onvoorziene zorgkosten). Het doel hiervan is achterhalen hoe we ervoor kunnen zorgen dat de groep huishoudens groeit, die in het voorbeeldhuishoudens passen en eveneens voldoen aan de drie eerder genoemde voorwaarden. Met dit verdere onderzoek kunnen we de focus van het beleid de komende jaren in deze regio verder vormgeven.

Minima Effecten Rapportage Hardinxveld-Giessendam

In de MER 2024 wordt duidelijk weergegeven wat de vrije bestedingsruimte is voor de inwoners van Hardinxveld-Giessendam die tussen de 100% en 140% van het wettelijk sociaal minimum verdienen. De resultaten uit de MER laten zien welke effecten de herijking van het minimabeleid vanaf 1 januari 2023 heeft op onze inwoners.

De gemeente Hardinxveld-Giessendam ziet de MER 2024 als een belangrijke aanleiding om verder onderzoek te doen naar de huidige eisen die aan de lokale minimaregelingen worden gesteld, zoals vermeld in bijlage 2. We willen hiermee beter inzicht krijgen en waar nodig aanpassingen doen om onze inwoners zo goed mogelijk te ondersteunen.

Gezamenlijk blijven we werken aan het versterken van de bestaanszekerheid voor de inwoners van de Hardinxveld-Giessendam en van de andere Drechtstedengemeenten.

Hoogachtend,

het College van Burgemeester en Wethouders,